

ĐÀM TRUNG PHÁN



NỖI NIỀM NGHIỆT NGÃ TRONG THƠ ĐINH HÙNG

Đinh Hùng qua đời vì bạo bệnh vào mùa thu 1967 tại Saigon trong một ngày gió mưa tầm tã, lúc mới 47 tuổi. Vài tuần sau đó, Vũ Hoàng Chương (người anh rể cũng là thi hữu thân nhất của Đinh Hùng) đã nói chuyện rất cảm động về cuộc đời của nhà thơ yếu tử tại Trung Tâm Văn Bút Việt Nam. Qua bài nói chuyện “Nhớ Đinh Hùng” của ông, ta được biết vì đâu mà Đinh Hùng có cái “nguồn thi hứng âm đạm bi thương đến rùng rợn tê điếng cả tâm hồn.” Năm Đinh Hùng 11 tuổi, chị Tuyết Hồng, một hoa khôi 18 tuổi đời, vì buồn chuyện tình duyên đã tự trầm tại Hồ Trúc Bạch. Vài tháng sau, thân phụ thất lộc khi chưa đầy 50 tuổi. Và 3 năm sau nữa, chị lớn nhất mang tên Loan cũng qua đời trong tuổi thanh xuân! Trại Trung Phụng, sản nghiệp to lớn nhà họ Đinh, vẫn theo lời Vũ Hoàng Chương, “quả là một gia tài đắm lệt; bộ xương khô và lưởi hái dài nanh ác lúc nào cũng như lẩn quất trong hang cây khế, cây cam.” (Trung Tâm Văn Bút Việt Nam 1969).

Đang học chương trình tú tài thì Đinh Hùng bỏ học để bắt đầu đi tìm những say mê của đời phóng khoáng:

Ta ném bút, dẫm lên Sầu một buổi,
Xa vở bài, mở rộng Sách Ham Mê,
Đã từng phen trèo cổng bỏ trường về,
Xếp đạo đức dưới bàn chân ngạo mạn.
Đời đổi mới từ ngày ta dấy loạn,
Sớm như chiều hư thực bóng hoa hương.
Ta ra đi tìm lớp học thiên đường,
Và khi đó thì mẹ yêu ngồi khóc.

(Khi Mới Nhớ)

Cái “bóng hoa hương” quan trọng nhất đời Đinh Hùng là một người bà con có họ xa, mang tên Liên, mà nhà thơ đã yêu từ “độ em còn trèo cây khế, vin hai quả xanh bên tường.” Nàng lớn lên thành một thiếu nữ xinh đẹp và tươi tắn:

Nắng vàng năm xưa đã tắt,
Cô bé ngày xưa lớn rồi.
Hoa hồng vừa nở trên môi

Và một trời thu trong mắt.

.....

Em là Tiên Nữ diễm kiều,
Vín hái hoa trong vườn quý.
Dò theo những bước hương yêu,
Còn tôi đi làm thi sĩ.

(Tiếc Bướm)

Tiên Nữ diễm kiều đã có với nhà thơ nhiều kỷ niệm khó phai:

Người đẹp ngày xưa tên giống hoa,
Mùa xuân cây cỏ biếc quanh nhà.
Thùy hương phảng phất sen đầu hạ,
Lén bước trang đài tới gặp ta.

.....

Yểu điệu phương đông lướt dưới đèn,
Ta nằm mộng đẹp đêm thần tiên.
Dáng xuân nghiêng mặt cười không tiếng,
Lửa hạ lên rồi ... Ôi Ý Liên!

(Liên Tưởng)

Bài thơ phảng phất chất thơ Charles Baudelaire, một nhà thơ Pháp thuộc thi phái Tượng Trưng mà Đinh Hùng ngưỡng mộ và chịu ảnh hưởng không ít (Đinh Hùng 1971). Thi phái Tượng Trưng yêu chuộng những biểu tượng riêng tư, giữa cả rừng biểu tượng trong thiên nhiên (Michel Quesnel 1987). Nhiều từ ngữ trong hai đoạn thơ ở trên chứa đựng ý nghĩ về “hoa sen” (tên giống hoa /sen đầu hạ / lửa hạ / Ý liên) đều là những biểu tượng riêng tư giữa nhà thơ và người yêu trong thơ. Những “mạch nguồn giao cảm” (ngôn từ của Đinh Hùng) thấy trong “Liên Tưởng” rất có thể là do ảnh hưởng trực tiếp của bài “Correspondances” của Baudelaire – trong đó những mùi hương, những màu sắc và những âm thanh tương ứng.

Đinh Hùng và Ý Liên yêu nhau tha thiết trong tuyệt vọng. Nàng qua đời vì bệnh lao khi Đinh Hùng 20 tuổi (có lẽ lúc ấy Ý Liên tuổi chưa đến 20). Mất nàng, nhà thơ đau khổ đến điên dại. Cái ác nghiệt của Thần Chết lần này thực quá sức! Đã đến lúc nhà thơ chấp nhận cái chết, như thấy trong hai câu bi thảm trong thi tập “Mê Hồn Ca”:

Đi đi cho hết dương trần

Ngày mai tìm bóng Tử Thần mà yêu.

Từ cái định mệnh nghiệt ngã ấy, thi nhân đã viết lên những lời thơ âu yếm – nhưng cũng ma quái vô cùng – để nhắn vọng về thế giới bên kia, nơi có người yêu chàng hiện hữu:

Ta gửi bài thơ anh linh,
Trời cuối thu rồi... Em ở đâu!
Nằm bên đất lạnh chắc em sầu?
Thu ơi! Đánh thức hồn ma dậy,
Ta muốn vào thăm nắm mộ sâu.

.....

Hỏi người trong mộ có rùng mình?

Nắm xương khô lạnh còn ân ái?
Bộ ngực bi thương vẫn rợn tình?
(Gửi Người Dưới Mộ)

Làm sao quên được những cái chết quá sớm trong gia đình, nhất là cái chết quá phũ phàng của người tình thiên thu? Làm sao lẩn trốn được cái định mệnh nghiệt ngã phong tỏa đời mình, nếu không rút vào một thế giới siêu tưởng? Chính đó là điều nhà thơ đã làm. Chàng từ nay sẽ xuất trần, sẽ vượt ra ngoài vòng vũ trụ, và nhìn xuống dương trần với đôi mắt dừng dưng (Thi Vũ 1993).

Con đường ngắn nhất để đi vào thế giới siêu tưởng của Đinh Hùng cũng là con đường Charles Baudelaire đã chọn, đó là kết bạn với nha phiến. Trong bài “La Vie Antérieure” (Tiền Kiếp) của thi tập “Les Fleurs du Mal” (Ác Hoa), Baudelaire đã cho hồn phách phi lạc về kiếp trước để thấy mình như vua chúa sống trong cung điện nguy nga, an nhàn hưởng lạc thú đầy hương sắc. Nếu cái nhựa đắng thoát trần đã giúp Baudelaire quên đi nỗi buồn thế sự và trở về với cái quá khứ uy nghi giả tưởng của mình, thì nàng tiên nâu đã giúp Đinh Hùng chuyển cái tê mê nha phiến sang khoái cảm ái tình:

Trong im lặng, tôi rùng mình nín thở,
Cầm tay em, nâng từng ngón tay hoa.
Tình yêu tràn trong thớ thịt, làn da,
Tình yêu rợn tự đầu mày chân tóc.

(Giáp Mặt Phù Dung)

Trong thế giới siêu tưởng, Đinh Hùng đóng hai vai trò mâu thuẫn, khi thì hiền lành lúc thì dữ tợn. Chàng đã gặp nhiều người đẹp mang tên nên thơ như Nữ Chúa Sầu, Em Huyền Diệu, vân vân, thường là những nhan sắc liêu trai trong thi tập “Đường Vào Tình Sử.”

Ta thường có những buổi sầu ghê gớm
Ở bên Em ... Ôi, biển sắc rừng hương!
Em lộng lẫy như một ngàn hoa sớm,
Em đến đây như đến tự thiên đường.

(Kỳ Nữ)

Đối với những giai nhân giả tưởng ấy, thi nhân lãng mạn và tình tứ lắm:

Em chẳng tìm đâu cũng sẵn thơ,
Nắng trong hoa, với gió bên hồ
Dành riêng em đấy khi tình tự,
Ta sẽ đi về những cảnh xưa

(Tự Tình Dưới Hoa)

Ngược lại, trong một bài thơ khác, chàng đóng một vai rất dữ tợn. Đó là một con người nguyên thủy vóc dáng cổ quái, từ thiên nhiên huyền bí trở về đô thị tìm người yêu:

Ta về đây, lạ hết các người rồi,
Lạ tình cảm, lạ đời chung, cách sống.
Trong bờ ngõ duy lòng còn chút mộng,
Ta đi tìm người thiếu nữ ngày xưa.
Nàng không mong, ta đi đến không ngờ,

Giây phút ấy thực mắt nhìn tận mắt,
Ta mỉm cười bỗng thấy nàng che mặt
Ta giơ tay, nàng khiếp sợ lùi xa.

(Bài Ca Man Rợ)

Bị nàng ruồng rẫy, thi nhân điên lên như một con thú dữ, giết nàng tàn bạo, phá tan thành quách, rồi bình tĩnh trở về cõi nguyên thủy:

Ta thần nhiên, trở lại núi rừng,
Một mặt trời đẫm máu xuống sau lưng.

Phải chăng nỗi cô đơn bi thương trong cuộc sống trần thế đã xâm nhập cõi thơ siêu thực của Đinh Hùng, nơi mà nhà thơ chạy trốn cuộc đời? Ta thương cảm cho định mệnh thảm thê của Đinh Hùng, nhưng cũng chính nhờ vào cái kiếp sống tuyệt cùng vô vọng đó mà ta được đọc những vần thơ trác tuyệt nhất của ông – một nhà thơ lớn đã dùng thơ để bắt tử hóa cái định mệnh quá bi thương của mình.

Đàm Trung Pháp



THƯ TỊCH:

Đinh Hùng (1971) Đốt Lò Hương Cũ. Saigon: Lửa Thiêng.

Đinh Hùng (1972) Mê Hồn Ca. Saigon: Khai Trí.

Đinh Hùng (1961) Đường Vào Tình Sử. (Đại Nam in lại tại Mỹ, không đề năm nào).

Michel Quesnel (1987) Baudelaire, Solaire et Clandestin. Paris: Presses Universitaires de France.

Thi Vũ (1993) Bốn Mươi Năm Thơ Việt Nam. Paris: Quê Mẹ.

Trung Tâm VBVN (1969) Câu Chuyện Văn Chương. (Xuân Thu in lại tại Mỹ, không đề năm nào).